

Kristina
Kaboni

Tajanstveni
put MIRISA

Prevela
Gordana Breberina

■ Laguna ■

Naslov originala

Cristina Caboni

IL SENTIERO DEI PROFUMI

Copyright © Cristina Caboni

Licence agreement made through: Laura Ceccacci Agency

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Tajanstueni
put MIRISA

*Reci mi, ženo, gde skrivaš svoju tajnu
ženo, providna zapremimo teške vode
sve tajanstvenija što se više svlačiš
u čemu je snaga tvoje ranjive raskoši
tvog zaslepljujućeg oklopa lepote... **
Tomas Segovija

Svim ženama u mom životu,
mojoj majci, mojim sestrama,
mojim ćerkama, prijateljicama.
Ova knjiga je posvećena vama.

* Prepev Maje Anastasijević. (Prim. prev.)

„Sreća nije ništa drugo do miris naše duše.“
Koko Šanel

UVOD

*Ružino drvo. Sladak, voćni miris, sa tragovima začinskog bilja.
To je miris samopouzdanja, spokojsva.
Asocira na slatke muke čekanja i nade.*

„Zažmuri, malena!“

„Ovako, bako?“

„Da, Elena. Tako. A sad uradi onako kako sam te naučila.“

Oslonivši se rukama na sto, na sredini sobe, devojčica žmuri u polumraku. Njeni nežni prsti klize po površini i hvataju zaobljenu ivicu ispred nje. Ali miris esencija u bočicama koje prekrivaju zidove nisu ono što najjače oseća.

Najjače oseća bakino nestrpljenje. Miris sopstvenog straha.

„Dakle?“

„Evo, pokušavam.“

Starica steže usne. Miris njenog besa je oštar, podseća na poslednji dim koji ispusti drvo, maltene već pretvoreno u pepeo. Za minut će je udariti, a onda će otići. Elena to zna, mora da izdrži još malo, samo još malo.

„Napregni se, moraš da se usredsrediš. I rekla sam ti da žmuriš.“

Šamar joj je jedva pomerio kosu. Lažan je, kao i sve ostalo. Kao i izmišljotine koje joj govori baka, one koje i sama Elena izgovara.

„Pa reci mi šta je!“

Umorila se od čekanja i sad joj mlatara ispred nosa bočicom punom esencija. Ali ona ne želi običan odgovor. Hoće nešto drugo. Nešto što Elena uopšte ne namerava da joj dà.

„Ruzmarin, majčina dušica, vrbena.“

Novi udarac.

Grlo je peče od suza. Ali ne popušta i, da bi skupila hrabrost, počne da pevuši neku pesmicu.

„Ne, ne. Tako nećeš pronaći savršen miris. Ne treba da ostaneš izvan njega. Uđi, potraži ga... On je deo tebe. Moraš da čuješ šta ti šapuće, moraš da ga razumeš, moraš da ga zavoliš. Probaj ponovo. I usredsredi se ovoga puta!“

Ali Elena više ne voli mirise. Ne želi da vidi livade kraj reke, nadomak sela, gde ju je majka odvodila kad je bila mala. Ne želi da čuje šum nežne trave koja raste, niti žubor vode koja teče. Ne želi da oseti poglede žaba koje pilje u nju iz trščaka.

Ponovo stegne kapke i stisne zube, rešena da ništa od svega toga ne pusti u sebe. Ali u tom mraku sa tek ponekom svetlom tačkom iznenada blesne varnica.

„Ruzmarin je beo.“

Baka razrogači oči. „Da“, promrmlja i pogled joj se užagri, pun nade. „Zašto? Pričaj mi o njemu.“

Elena otvori usta, pusti da osećanja pokuljaju u nju, ispu-
ne joj um i dušu.

Ruzmarin je sada boja. Oseća ga na vrhu jezika, klizi joj ispod kože, izazivajući žmarce. Bela se menja, postaje crvena, a zatim ljubičasta.

Uplašeno otvori malo oči.

„Ne! Neću! Neću!“

Baka, skamenjena, gleda devojčicu kako beži. Smrknuta u licu, zavrti glavom, pa se skljoka na stolicu. Duboko uzdahne, pa ustane i otvori kapke na prozorima.

Umorno večernje svetlo uđe u laboratoriju koja više od tri veka pripada ženama iz porodice Rosini.

Lučija priđe masivnom drvenom kredencu koji zauzima ceo zid. Izvadi ključ iz džepa kecelje i ubaci ga u bravu. Dok otvara središnji deo, blagi miris divljih trava meša se sa mirisom vanile u sobi, a tren kasnije pridružuje im se i sveža citrusna nota.

Okružena tom simfonijom oprečnih mirisa, žena pomi-luje uredno poređane knjige ispred sebe pa polako uzme jednu. Stegne je načas na grudi, a onda je, pošto je sela za sto od sjajnog drveta, otvori i krene pažljivo da je prelistava. Kao i bezbroj puta do tada, prsti prelaze preko stranica požutelih od vremena u potrazi za nečim što bi je dovelo do savršenog mirisa.

Čini se da Lučija i u tom trenutku nešto traži. Ali u tom urednom rukopisu nema ničega što bi joj pomoglo da objasni unučici da miris nije nešto što biramo.

Miris je put koji nas vodi do sopstvene duše.

1

Hrastova mahovina. Snažan, prodoran, iskonski. To je miris postojanosti i snage. Oslobađa nas razočaranja koje nam opterećuje dušu kad se svest o grešci uvuče u naša uverenja. Ublažava čežnju za onim što je moglo biti, a nije.

Taj miris koji je dopirao sa Arna bio je opor. Zaudarao je na buđavo brašno, izazivao je mučninu, poput razočaranja koje je ključalo u njoj.

Elena Rosini se obgrli i ustuknu. Reka ispred nje tekla je na jedvite jade, usahla od žarkog leta tokom koga je kiša retko padala.

„Nema čak ni zvezda“, prošaputala je sama za sebe, nakon što je dugo gledala u nebo.

Ipak, svetlost je povremeno obasjavala toplu septembar-sku noć, presijavajući se na hromiranoj površini ljubavnih katanaca. Bili su zbijeni na gvozdenoj ogradi poput misli koje su se gomilale u njenoj glavi.

Ona ispruži ruku i dotaknu kažiprstom jedan od tih predmeta koji za zaljubljene predstavljaju zavet da će njihova ljubav trajati večno i da će biti zaštićena od proticanja vremena.

Mateo je odabrao veliki i čvrst katanac, zatvorio ga je njoj naočigled, a onda je bacio ključ u reku. Elena se sećala i ukusa poljupca koji je usledio odmah posle toga, samo tren pre nego što joj je predložio da žive zajedno.

Ona se ukoči.

Sada je bio njen bivši dečko... bivši ortak, bivši... mnogo štošta.

Još jače se obgrli ne bi li zaustavila drhtavicu, pa pođe. Pre nego što se zaputila prema Trgu Mikelandelo, još jednom je pogledala niz tih ljubavnih nada. Stavila bi ruku u vatru da će se tu uskoro naći novi katanac. Ako dobro poznaje svog bivšeg momka, biće nov-novcat, zlatne boje.

Mateo i Alesija, tako se zvala nova kuvarica, žena koja je zauzela njeno mesto. Žena koju je Elena neko vreme smatrala prijateljicom. Na tren ih je ponovo videla zajedno, nagnute jedno nad drugo, kako pričaju nešto što niko drugi na ovom svetu ne bi mogao da razume.

Kako sam bila glupa, prebacivala je sebi.

Trebalo je da shvati. Mateo je, međutim, i dalje bio isti, nije promenio ponašanje prema njoj. To ju je dovodilo do besa. Nije fer. Nikako nije mogla da pretpostavi šta se dešava.

Ona ubrza korak, kao da hoće da ostavi iza sebe prizor kome je prisustvovala tog jutra. Ali nije vredelo: stalno joj se vraćao u misli, poput slike koja se ponavlja unedogled.

Elena je ušla u mali restoran koji je vodila zajedno sa Mateom. On je u to doba obično bio u kuhinji, pripremajući jelovnik. Međutim, kad je otvorila vrata, zatekla je prizor od koga se skamenila. Šokirana, morala je da se pridrži za dovratnik jer su joj se noge odsekle.

Alesija i Mateo su đipili, pokušavajući da se nekako pokriju.

Sve troje su se zbunjeno zgledali, tišinu je narušavalo samo dahtanje dvoje ljubavnika.

Elena je stajala bez reči, nepomična, pokušavajući da shvati šta je upravo videla. A onda su, malo-pomalo, misli uspele da se probiju kroz zbrku u njenoj glavi.

„Šta ste to radili?“, viknula je.

Kasnije će se pokajati zbog te glupe rečenice, trebalo je da doda još mnogo toga i postupi potpuno drugačije. Odgovor je bio očigledan. I najkratkovidijoj ženi bilo bi jasno šta se dešava, a ona je imala odličan vid. I odlično je čula.

Mateo joj je u prvi mah delovao iznenađeno, a onda se razgnevio.

Da joj se krv nije potpuno povukla iz vena, odnevši sa sobom i poslednju trunku smisla za humor, Elena bi se nasmejala toj grotesknoj sceni. Srce joj je besno udaralo o rebra dok je stajala, ruku stegnutih u pesnice, posramljena i ogorčena, čekajući da on nešto kaže.

Mateo nije čak ni poricao. Nije rekao: „Nije onako kako izgleda, ljubavi.“ Nije rekao: „Mogu sve da ti objasnim.“

„Šta ćeš ti ovde? Zar nisi u Milanu?“, zarežao je.

Iznenadilo ju je kako je reagovao; kao da ona treba da se pravda. Vratila se, jer se nije dobro osećala. Nije mu, međutim, javila da dolazi.

Bila je sluđena, ništa joj nije bilo jasno.

„Kako si mogao da mi prirediš ovako nešto?“

Još jedna pogrešna rečenica.

Ćutanje, nelagodnost, nemoć i, najzad, gnev. Reči joj nikad nisu bile jača strana, a u tom trenutku su se potpuno rasplinule. Skrenula je pogled sa njega u Alesiju, kao da ona može da joj objasni ono što je bilo očigledno. Htela je da je udari iz sve snage, da je izgazi. Zar nije svesna šta je uradila?

Zabavljala se s Mateom više od dve godine. Trebalo je da se venčaju. Nije je zaprosio jasno i glasno, ali zar nisu zajedno živeli? Da nije možda Elena uložila veliki deo svoje uštede-vine u taj restoran?

A sad su njeni snovi, njeni planovi... otišli dođavola. Gotovo je!

„Nemoj da uzimaš k srcu, nemaš ništa od toga. Dešava se...”

Šta se dešava?

Njena ogorčenost tada je dostigla vrhunac i, umesto da padne na kolena, slomljena zbog Mateove preljube, osetila je kako je obuzima gnev koji se iznenada zapalio.

Jedan tiganj tren kasnije je poleteo kroz vazduh pravo prema paru koji je potrčao da se skloni iza stola. Zveket metala o pod označio je kraj celog tog slučaja.

Elena se okrenula i udaljila od onoga za šta je samo nekoliko trenutaka ranije mislila da je njena budućnost.

Malo dalje, smeh je otrgnu od njenih misli, probudivši gor-ko-slatku uspomenu koja joj je pružila mrvicu zadovoljstva.

Njena baka Lučija nikad nije volela Matea Ferarija.

Ona ga je, međutim, obožavala od prvog trenutka. Ugađala mu je, povlađivala, služila ga... Da, čak ga je i služila, onako kako je mislila da treba da radi dobra devojka. Ništa nije smelo da ugrozi njihovu vezu, tako je odlučila. Površne, kratkotrajne veze nisu bile za nju, nikad je nisu istinski zanimale. Njoj je bio potreban Mateo. Želela je porodicu, volela je decu. Za nju je to bilo ključno. Zato je na kraju odabrala njega i zato je činila sve kako bi očuvala njihovu vezu. I to bez roptanja.

A on ju je ipak prevario.

To ju je najviše bolelo. Iako se trudila, iako je uložila celu sebe, rezultat je bio više nego poražavajući.

Bio je katastrofalan.

Napolju je te noći bilo mnogo sveta. Istorijsko jezgro Firenze odlazilo je na spavanje u zoru. Trgovi su bili prepuni umetnika, studenata i turista koji su se zaustavljali da proćaskaju na svetlosti uličnih lampi ili u nekom mračnijem uglu, pogodnom za drugačija, mnogo prisnija poznanstva.

Dok je koračala, Elena se prepuštala uspomenama, zaranjala je u poznate mirise četvrti Santa Kroče. Znala je svaku, i najmanju neravninu na tim ulicama, svaki oblutak uglačan od koraka koji su vekovima prelazili preko njega. Obriši kuća ocrtavali su joj se pred umornim očima. Reklame su bleštale u mraku. Činilo se da se ništa nije promenilo. Bila je gotovo zapanjena neobičnim zadovoljstvom koje je osetila kad je ponovo videla sve to.

Godinu dana, pomisli, prošlo je više od godinu dana kako nije bila u bakinoj kući. Nije kročila u nju otkako je ona umrla.

A to je dugo bio njen svet. Više razrede osnovne, a zatim i gimnaziju, pohađala je u školi časnih sestara u Ulici dela Kolona, na dva koraka od kuće Rosinijevih. Sa istih tih prozora posmatrala je devojčice kako se igraju.

Nijedna od njih nije se razumela u mirise. Nisu čak nikada videle ni retortu, niti su mogle da pretpostave da masti upijaju mirise. Za njih su esencija, konkret, apsolut i mešavina bile reči lišene smisla.

Sve su, međutim, imale roditelje.

U početku nije obraćala pažnju na njih, ali je kasnije počela da im zavidi na uređenom svetu u kome su živele. Želela je da bude deo tog sveta. Htela je da bude poput njih.

Roditelji njenih školskih drugarica uvek su bili vrlo ljubazni prema njoj: pokloni, pozivi... Nije bilo nijedne svečanosti u koju nije bila uključena. Osmesi su, međutim, uvek bili samo na usnama, a ne i u pogledima. Elena je osećala kako preleću očima preko nje, kao da je obaveza koju treba brzo obaviti i odmah zaboraviti.

I tada je shvatila.

Gorak ukus stida udaljio ju je čak i od onih drugarica koje, kako se činilo, nisu obraćale pažnju na čudnu kuću u kojoj je stanovala i činjenicu da je njena baka išla na priredbe i roditeljske sastanke. Bilo je, naravno, i druge siročadi... ali je poenta bila u tome što je ona imala mamu.

Besno je odagnala tu misao. Godinama nije razmišljala o tome. Samosažaljenje... Samo joj još to treba!

Ona proguta ogorčenje i ubrza hod. Evo, samo što nije stigla.

Činilo se da joj visoki kameni zidovi kuća oko nje žele dobrodošlicu i teše je. Vazduh nije više bio topao, već je postao leden, a iz kaldrme je izbijao oštar miris vlage. Elena ga udahnu, iščekujući trenutak kada će se spojiti sa mirisom koji je dolazio sa reke.

Miris prošlosti, miris izgubljenih stvari.

Ona stade ispred masivnih vrata, ubaci stari ključ u bravu i gurnu ih. Zatvori oči samo na tren i odmah se oseti bolje.

Vratila se.

I mada je to bilo jedino razumno rešenje, nije mogla da zanemari snažan osećaj poraza. Otišla je odatle čvrsto rešena da započne novi život, a sad je opet bila tu, u toj kući koju je svojevremeno ostavila iza sebe, puna nade.

Ona se pope maltene trkom uz stepenice, izbegavajući da pogleda dva mračna hodnika u prizemlju koja su vodila do nekadašnje laboratorije i prodavnice Lučije Rosini. Ode

u kupatilo i, pošto se istuširala na brzinu, promeni posteljinu i zavuče se u krevet.

Lavanda, carska kruška, žalfija. Njihov miris je lebdeo u celoj kući, bio je težak, poput samoće koja ju je tištila. Čas pre nego što ju je savladao umor, učini joj se da je neka nežna ruka miluje po kosi.

Narednog jutra Elena se, kao i uvek, probudi vrlo rano. Na tren ostade nepomično da leži, pogleda uprtog u tavanicu, dok joj je srce snažno udaralo. Ostavila je otvorene kapke, otuda toliko svetla. Sunce je preplavilo pod i krevet. Miris kuće probijao se kroz ošamućenost koju je još osećala.

Ona ustade, pošto nije znala šta bi drugo. Siđe u prizemlje, sede na stolicu na kojoj je u detinjstvu uvek sedela. Posle nekog vremena, osmotri sjajan drveni sto i uvide koliko je veliki. Provrpolji se na stolici, osećala se neprijatno. A onda zavlada tišina. Mukla, teška tišina.

„Mogla bih da uključim televizor“, promrmlja. Ali njena baka nije imala televizor, uvek je mrzela televiziju. Ruku na srce, ni ona nije bila ljubiteljka televizije. Mnogo je više volela da čita.

Sve njene knjige ostale su, međutim, kod Matea.

Oseti snažan bol duboko u grudima. I šta će sada? Sada kada su se izjalovili svi njeni snovi, svi njeni planovi?

Smeteno pogleda oko sebe.

Poznavala je svaki predmet, sve joj je u toj kući bilo blisko. Volela je te stare i neobične stvari. Tanjire na zidu, posude od emajlirane terakote u kojima je njena baka držala testeninu, nameštaj koji je često morala da glača pošto se pret hodno bunila bez uspeha. Trebalo je da bude manje usamljena među tim stvarima. Osećala se, međutim, prazno. Prazno i usamljeno.

Ona ustade i, pognute glave, vrati se na sprat i zaputi u svoju sobu. Pozvaće Moni, sve će joj reći preko telefona. Reći će joj za Matea, tog bednog crva, i za Alesiju. Kakav par. Ona proguta psovku. Ali onda, pošto je bila sama i pošto se niko neće sablazniti, krenu da ređa psovke. Izgovorila je sve ružne reči koje je znala. Najpre tiho, a zatim sve samouverenije. Na kraju je počela da viče. Nastavila je da se dere sve dok joj nije postalo smešno: tek tada je prestala.

Tren kasnije, sedeći na krevetu, okrenu broj telefona. Besno obrisa lice rukom. Nije smela da plače, Moni bi to primetila. Njena prijateljica ne voli plačljivice, seti se. Ona udahnu nekoliko puta, brojeći koliko je puta telefon zazvonio.

Koliko se dugo nije čula sa Monik? Mesec, pomisli, možda dva. Pa da... bila je previše zaokupljena vođenjem restorana i Mateovim zahtevima.

„*Oui?*“

„Moni, ti si?“

„Elena? Kako si, ljubavi? Znaš li da upravo mislim na tebe? Kako je?“

Elena ništa ne odgovori, već čvrsto stegnu mobilni telefon i briznu u plač.

2

Mirta. Uvek moderan, čudesan, prelep. Snažan i izuzetno aromatičan. Deluje umirujuće, ublažava gnev i ogorčenost. To je miris smirenosti, esencija same duše.

„Miris je emocija, to je vizija koju treba da pretočiš u parfem.“

„Da, bako.“

„To je ono što mi radimo. To je naš zadatak, dete. To je naša dužnost, to je povlastica...“

Elena obara pogled. Lučijine reči lete poput nežnih mirisnih nota jasmina koje je, naizgled bezazlene, najpre samo okrznu, a onda postanu prodorne, opojne i snažne. Ne želi da ih sluša, ne želi da se izgubi u snovima koje one podstiču, ne želi da ih sledi. Srce počinje snažno da joj kuca, a onda se u njoj pojavljuju boje. Sada su to mirisi koji postaju nebo puno sjajnih zvezda.

Lako je izgubiti se u njima, to je tako lepo. Osmehuje se zbog njih, srećna je.

Stvarnost ne postoji, ne postoji ni dužnost. Sada ne postoji ništa što je važno... Tu su samo boje, samo miris.

„Miris je jezik kojim govorimo, dete drago. Zapamti, Elena, miris je istina. Jedino što je zaista bitno. Miris ne možeš da slažeš, miris je ono što smo, on je naša prava suština.“

Snažno zujanje probi se u Elenin san i ona, đipivši, sede na krevet, sva ošamućena. Poslednje niti sna brzo se raspršiše. Ona pređe rukama preko lica, pokušavajući da prepozna predmete oko sebe i shvati gde je. Neumoljivo ju je pritiskalo breme uspomena.

U tom trenu, u tom kratkom času u kome je bila odvojena od stvarnosti, nisu postojali ni prostor, ni vreme. A onda ponovo začu zujanje mobilnog telefona.

Skoči s kreveta, saplevši se o čaršave koji su joj se upetljali oko nogu. Klečeći na sjajnom patosu, zavuče ruku do dna torbe. Srce joj je prigušeno lupalo.

„Gde si, pobogu, gde si nestao?“, promrmlja dok se sadržaj tašne rasipao po podu, kotrljajući se na sve strane.

Konačno zgrabi telefon i otvori ga. Kad je pročitala ime na displeju, zažmuri priljubivši aparat uz usta, a onda prihvati poziv.

„Moni.“ Glas joj je bio pospan.

„Elena, šta radiš? Ovde sam skoro čitav sat. Ne mogu da verujem! Zaboravila si da danas treba da se vidimo.“

„Izvini... u pravu si. Samo, nije dobar trenutak.“ Ona zastade, pa uzdahnu. „Čuj, nećeš da se ljutiš ako to odložimo za neki drugi put? Danas mi se stvarno ne izlazi.“

„Možeš i da pozoveš sveštenika i sahraniš se, Elena. Na ivici sam da pozovem mamu i sve joj ispričam.“

„Ne možeš, obećala si da nećeš, sećaš se?“

„Ne, ne sećam se. To mora da je zbog firentinskog vazduha, istog onog zbog koga si ti zaboravila da danas imamo sastanak.“

Elena zavrte glavom. „Proći će me, Moni... Samo mi treba vremena.“

„Ma daj! Neću te pustiti da se utapaš u samosažaljenju. To ništa neće popraviti. Možda ti je baš potrebno da izadeš.“

Zavlada kratka tišina, a onda Elena pokuša ponovo: „Neki drugi put, važi?“

„Ne, ne može drugi put“, odvrati Monik. „Dobro znaš da večeras letim za Pariz. Sad si mi potrebna, Elena. Obećala si da ćeš me ispratiti“, negodovala je Monik. „Osim toga, može samo da ti prija. Bar ćeš prestati da se vučeš naokolo kao duh u potrazi za sopstvenim grobom. Izluđuješ me, Elena, kunem ti se! Gde si sad?“

„U bakinoj kući.“

„*Parfait!** Treba ti manje od dvadeset minuta da stigneš do stanice Leopolda. Čekam te na ulazu“, reče ona grubo, pa prekinu vezu.

Elena pogleda mobilni, a onda se okrenu prema prozoru kroz koji je ulazio sunčev zrak, rasprskavajući se u hiljade varnica.

Možda je Moni u pravu, možda je kucnuo čas da započne novi život. Izlazak može da bude dobar početak, isto kao i bilo šta drugo; uostalom, ništa se neće promeniti ako se zavuče u kuću.

Nije, naravno, htela da obnovi vezu koja je, sada je to jasno uviđala, postojala samo zato što je ona to želela. Ne... ubijalo ju je to što je najednom ostala bez ičega. Nije imala nikakav plan, nije ničemu stremila, nije ni o čemu razmišljala, ni u šta nije bila sigurna. Jedino je bilo izvesno da je njena veza sa Mateom završena za sva vremena.

Da, zaključi, izlazak sa Monik nije loša ideja.

* Franc.: savršeno. (Prim. prev.)

„Podnela si i gore stvari, Elena“, promrmlja, ustavši i krenuvši u kupatilo.

Pola sata kasnije ulazila je u dvorište nekadašnje firentinske železničke stanice, gde se održavao *Piti fragrance*, najznačajniji međunarodni skup stručnjaka za pravljenje parfema. Odavno nije bila u tom carstvu mirisa.

Monik joj je prišla, poljubila je tripot u obraze i odvukla u zgradu. Nosila je krajnje jednostavnu crnu svilenu haljinu, koju je uklopila uz crne lakovane čizmice. Bila je visoka i vitka, egzotične lepote, njena prošlost modela naslućivala se po njihanju kukovima i brzom hodu, dok joj se poreklo ogledalo u koži boje karamela i gustoj kovrdžavoj crnoj kosi koja joj je sezala do pola leđa. Malo je reći da je bila lepa.

Dok su išle jedna pored druge, Elena se osmotri: japanke, suknja od teksasa i ružičasta bluza sa cvetnim dezenom. Onda tužno odmahnu glavom.

„Već sam kupila karte. Stavi ovo“, reče Monik pruživši joj bedž.

„*Narcis?*“, upita Elena, piljeći u identifikacionu karticu.

„*Oui*. Sad si moja... kako se ono kaže? Asistentkinja. Eto.“

Da, kako da ne?! Videvši je takvu, niko ne bi pomislio da ima bilo kakve veze sa *Narcisom*, jednom od najuglednijih pariskih radionica za proizvodnju mirisa. Monik je već nekoliko godina radila u njoj i bila je oduševljenja tim mestom. Uvek je govorila da je to šik prodavnica, jedna od najekskluzivnijih u Parizu.

Šik, upravo tako. Eleni ne bi bilo prijatno na jednom takvom mestu. Ona se jednostavno oblačila i uopšte nije bila prefinjena. Premda je imala skoro dvadeset šest godina, bila je mršava kao neka tinejdžerka. Krupne zelene oči još više su se isticale zbog njene izuzetno svetle puti. Duga plava kosa naglašavala je njeno bledilo. Njen najveći adut

bile su usne: možda malčice prevelike, ali kada bi rešila da ih razvuče u osmeh, postajale su prelepe.

Nikad nije poklanjala preveliku pažnju svom izgledu, volela je prvenstveno praktičnu odeću i smatrala je da je u tom pogledu postigla dobar kompromis sa samom sobom.

Ipak, sada se osećala kao da joj tu nije mesto. Ona i Monik, jedna pored druge, bile su antipodi kada je u pitanju otmenost i elegancija. Činilo se da njena prijateljica ne primećuje te detalje: koraćala je pored nje, pokazujući joj čas ovaj, čas onaj štand, zasipajući je pitanjima i pažljivo slušajući njene odgovore.

Elena se ponovo osvrnu unaokolo i s olakšanjem primećti da su mnogi obučeni neformalno. Ohrabrena time, ispravi ramena i podiže glavu. Na kraju krajeva, važno je držanje, zar ne?

Čim su ušle u centralni salon, Monik naglo stade, zatvori oči i duboko udahnu.

„Ovaj miris ima dušu, Elena“, prošaputa. „I ja ga želim. Osećaš li ga?“

Naravno da ga je osećala. Svi su ga osećali. Plivali su u njemu, sledili njegov trag, svako je bio zaronjen u neki poseban miris, onaj koji je najviše dražio njegovu iskonsku žicu, limbičko pamćenje. To su bile destilovane emocije, koncentrat misli i dela. One su snažno i momentalno budile sećanje na prošlost, maltene imunu na neumoljivo proticanje vremena.

Dok se Monik šetala između štandova odvojenih providnim zidovima, Elena ju je ćutke posmatrala. Svuda naokolo širili su se snažni i prodorni mirisi. I protiv svoje volje, puštala je da je obaviju, analizirala ih je, jedan po jedan, pokušavajući da pogodi broj i vrstu elemenata od kojih se sastoje. Odavno to nije radila, taćnije, dugo je izbegavala da bude uvućena u

bilo šta što pripada svetu koji je sada bio njena prošlost. Iskustvenije da razazna sastojke mirisa postalo je, međutim, veoma jako. Ona malo razmisli, a onda odluči da zadovolji znatiželju koja ju je iznenada obuzela. Analizirala je sastojke u glavi, pa je na osnovu toga napravila piramidu mirisa; kada ju je proučila, prešla je na novu. Shvatila je da se osmehuje.

Monik stade ispred jednog aranžmana od ruža. Elena joj priđe, ne odvajajući pogled od tih latica neponovljivih nijansi. Pronašla je izvor svojih muka i svoje radosti: stolisne ruže iz Grasa. Kad je bila mala, živela je u raznim delovima sveta zbog majčinog posla, ali je taj francuski gradić uvek bio ključna etapa na njihovim putešestvijima. Stalno su se vraćale u njega. U Grasu se tradicionalno bave pravljenjem mirisa.

Elena je odrasla u tom gradu, simbolu mirisa, među laboratorijama u kojima se destiluju prirodne esencije, među malim, viševjekovnim zanatskim radionicama i velikim ultramodernim zgradama u kojima je Suzana Rosini često radila. Bez obzira na veličinu, sve su one bile ispunjene nekim nežnim ili snažnim mirisom, u zavisnosti od toga šta se u tom trenutku proizvodilo. Gradić se u proleće preobražavao. Svuda su bili boje i mirisi. Svaka boja i svaki miris imali su određeno značenje i bili su neizbrisivo urezani u njeno pamćenje.

Ruže su za nju oličavale Gras.

Ona ispruži ruku i dotaknu ih. Bile su upravo onakve kako ih se sećala, svilenkaste, nežnog, opojnog mirisa.

„Predivne su“, reče Monik glasom koji je odavao poštovanje.

Elena se vratila u prošlost.

Bila je devojčica i pred njom su bila ogromna polja stolisnih ruža koja su okruživala Gras. Sve je bilo zeleno, prepuno

pupoljaka boje slonovače, bledoružičastih, jarkocrvenih, boje ciklame. Miris tih cvetova bio je toliko jak da ju je potpuno obavijao.

Majka joj je pustila ruku i ušla sama u ružičnjak. Zauzavila se maltene na sredini i, odsutnog pogleda i osmeha, zaronila prste u latice. Onda je došao neki muškarac, koji joj je prišao; neko vreme su se netremice gledali, a onda ju je on pomilovao po licu. Suzana mu se tada obisnula oko vrata i prepustila njegovom poljupcu. Kad se konačno okrenula prema devojkici i dala joj znak da priđe, muškarčev osmeh je nestao: zamenila ga je ružna grimasa.

Uplašivši se, Elena je pobegla.

Tada je prvi put videla Morisa Vidala, čoveka koji će joj postati očuh.

„Miris je u septembru drugačiji. Koncetrovaniji je i sadrži miris sunca i mora.“

„Miris sunca? Kakvog je mirisa sunce, Elena?“

Ona nakratko zatvori oči, pokušavajući da pronađe prave reči. „Veličanstven, topao, nežan. Nalik na gnezdo, na udobnu kolenku. Uvlači se svuda, ali istovremeno ostavlja najveću moguću slobodu. Sunce prati mirise. Uzmi, na primer, jasmin: njegov miris u zoru je jači, drugačiji nego u podne, kada je blag, ali kad padne večer i kad sunce postane samo uspomena, cvet ispušta svoju pravu dušu. Te mirise ne možeš da pobrkaš, to je nemoguće.“

Monik nabra čelo. Posmatrala ju je sa zanimanjem.

„Neobična definicija... Odavno te nisam čula da tako govoriš o nekom mirisu.“

Eleni obuze uznemirenost, najednom je bila ranjiva. Mašta je prevagnula nad racionalnošću. Dozvolila je da je ponesu

uspomene i osećanja. Jedno je igrati se sa mirisom, a drugo dopustiti mu da te savlada: ne sme to da smetne sa uma, mora da pazi.

„Hajdemo odavde, Moni, dođi“, reče i krenu brzo ka velikim otvorenim staklenim vratima.

Vrtoglavica je primora da stane. Šta je to s njom? Zar je moguće da je to zbog mirisa?

Uvek je uspevala da ih drži pod kontrolom... Rano je naučila da se ne obazire na njih i da ih potiskuje. Od svoje dvanaeste godine sama je odlučivala kako će im i kada pri-dati značaj. Volela ih je, bojala ih se, i onda ih je ukrotila.

Tog jutra je, međutim, shvatila da je pobeđuju, da je vuku nazad, primoravaju da se seti, da gleda stvari koje ne želi da vidi. Ispunjavali su je osećanjima, pretvorili su se u reči koje su joj šaputale kakva je njena prava priroda, u pojmove koje nije želela da shvati. Kao u detinjstvu, kada je miris jurio po njoj i kad je ona verovala da joj je on prijatelj.

„Elena, jesi li dobro? Izgledaš strašno. Ne misliš valjda još na Matea?“ Monik je zadržala, uhvativši je za ruku.

Elena pokuša da se pribere. Osmotri visoke kamene zidove i pogled joj se zaustavi na čeličnim gredama. Staro i moderno. Taj spoj mogao je da deluje neskladno, ali je bio privlačan i imao je karakter.

„Prestani da zuriš u zidove, neću te pustiti na miru dok mi ne odgovoriš.“

Elena pogleda Monik, a onda zavrte glavom i nasmeja se, pa pređe prstima preko lica. „Da li ti je neko nekada rekao da si poput mastifa?“

Devojka slegnu ramenima. „*Oui*“, reče, lupkajući se vrhom prsta po donjoj usni. „To se zove karakter, *chérie*.“ Objasni mi šta ti je danas, čudnija si nego obično.“

* Franc.: draga. (Prim. prev.)

Uzdah delimično ublaži napetost između njih dve.

„To je zbog mirisa... danas ne mogu da ih podnesem.“

Monik zapanjeno prsnu u smeh. „Šališ se, je l' da?“

Ali Elena se nije više smešila, oči su joj bile sjajne i umorne.

„Slušaj“, reče joj Monik odmahnuvši, nakon što je duboko udahнула, „treba mi tvoja stručnost. Treba mi 'nos' ili nešto slično. Potrebna mi je tvoja pomoć. Ako se vratim u Pariz bez originalne kreacije, Žak će... Naša veza nije kao ranije, Elena. Htela bih da ga iznenadim, želim da me poštuje.“

„Ja nisam 'nos', Monik“, uzviknu Elena, pokušavajući da obuzda mučninu koja joj se pela iz želuca.

Njena prijateljica stegnu usne. „Ne, ti si nešto mnogo više od toga. Ti ne samo da osećaš miris, nego i vidiš kroz njega. Miris za tebe nema tajni.“

„I ti misliš da je to prednost?“, uskliknu Elena s gorčinom u glasu. Reči su joj izletele pre nego što je uspela da ih zadrži, pre nego što je uspela da ih zaustavi i sakrije. Bila 'nos' ili ne, Elena nije želela da njeno čulo mirisa upravlja njenim životom. Ono joj je već uzelo detinjstvo i to je bilo sve što će dobiti od nje.

Treba da bude racionalna. Mora da razmisli, mora da reaguje.

Monikin pogled je odavao i razdraženost i strpljenje. „Da, verovatno bi to bila prednost čak i kada bi po zanimanju bila pastirica. Mogla bi da nanjušiš lisicu. Ali ti slučajno praviš mirise i odlična si u tome. I poznaješ ih dovoljno dobro da možeš da mi preporučiš neki jedinstven proizvod koji će naterati mog šefa da se zamisli, da mu skrene pažnju na nove tendencije. Nešto čime bi proširio *Narcisovu* proizvodnju. Ne šalim se. Stvarno si mi potrebna. Pomozi mi.“

Elena se osvrnu. Blagi povetarac donosio je miris Firence, miris crepova pečenih na suncu, miris snova i tradicije, nežnog šapata i nade.

Ona trepnu i udahnu, pa se nasmeši.

Nikad nije mogla da joj se usprotivi. Prijateljica joj je naređivala otkako su se u detinjstvu prvi put trkale. Trčale su kroz vodu u kanalima Provanse sve dok nisu pale jedna preko druge.

Tako su se upoznale, među žbunovima divlje nane, neda-leko od nadničara koji su brali cveće. Otada su bile bliske.

Monik ju je odvela kod sebe. Jasmin, njena majka, Egipćanka, izgrdila ih je, obrisala i zagrlila, a onda ih je, uz šolju čaja od đumbira i tanjir keksa, upozorila na opasnosti koje vrebaju u kanalima. Odlazeći kod Monik, Elena je otkrila šta znači imati pravu porodicu. Prijateljica joj je omogućila da oseti majčinsku toplinu i smirenost kojih je Jasmin imala na pretek. Zahvaljujući njoj, imala je utisak da je to i njena kuća, da su ona i Monik sestre.

„I? Pomoći ćeš mi?“

„Iskreno govoreći, ne razumem kako mogu da ti budem od koristi. Ti poznaješ svaki korak u procesu proizvodnje mirisa i već si napravila nekoliko izvrsnih parfema.“

Monik stegnu usne. „Ma daj, Elena, obe znamo da su moji mirisi jednostavni, prikladni i obični. Takav je bio čak i najbolji miris koji sam napravila. Ti si, s druge strane, poput slikara koji se zainatio da slika rečima. Na kraju sve one odlete i ostaješ naizgled ispred praznog platna. Ali onome ko je imao strpljenja da te sluša, to delo se urezalo u um. I meni se to urezalo u um. Ne poznajem nikoga ko poseduje tvoju stručnost i genijalnost.“

„Ma da, kako da ne! Ja sam genije koji nije uspeo čak ni da pokrije troškove...“

„Ne poteži tu staru priču o bakinoj prodavnici“, prekinu je Monik. „Zatvorila si laboratoriju za pravljenje mirisa zato što si najtvrdoglavija osoba koju poznajem. Što se

tiče prodavnice, da si slušala svoj instinkt i da se nisi držala Lučijinih zastarelih pravila, stvari bi se drugačije odvijale, i ti to dobro znaš. Već smo razgovarale o tome. Ne razumem ni kako si mogla da pustiš Matea da vodi glavnu reč i poveruješ u njegove prazne priče. U najboljem slučaju, mogao je da te nauči kako se postavlja sto.“ Ona huknu, pa se nervozno i besno osvrnu. Tren kasnije potraži prijateljičine oči. „Nikad nisi sama odlučivala u vezi sa vođenjem prodavnice, samo si sprovodila ono što su drugi govorili, eto šta si radila. Znaš da ja volim da kažem istinu, Elena. Ti si 'nos' i tačka. A mirisi koje si napravila za mene i moju majku zaista su bili jedinstveni. I još su takvi. A to je upravo ono što ljudi žele: miris koji je poseban.“

„Ti znaš sve što i ja“, odvrati tvrdoglavo Elena. „Pohađale smo istu školu, stekle smo isto obrazovanje.“ Ona stade ispred metalne police na kojoj su bile poređane bočice raznih veličina. Kristal kao da je oživljavao na hladnom svetlu koje je klizilo preko uglastih linija.

„To je tačno, ali ja nisam odrasla u prodavnici mirisa. I ne potičem iz porodice u kojoj su se generacije žena bavile pravljenjem mirisa. A to je ogromna razlika.“

Da, u tome je bila razlika između njih.

Monik je imala normalno detinjstvo: roditelji, brat, dve sestre, škola, kuća, fakultet, momci i na kraju, posao koji voli. Mogla je da bira.

I Elena je, u neku ruku, mogla da bira. I izabrala je najjednostavniji put, put poslušnosti. Radila je sve što je njena baka tražila od nje, u granicama podnošljivog. Školovala se da postane stručnjak za pravljenje mirisa i marljivo je učila. Nije to pokazivala, ali je počela da mrzi mirise. I kao što to uvek biva, razočaranje je preraslo u netrpeljivost. U snažnu netrpeljivost. Krivila je mirise za sve svoje probleme.

„Znaš li koje su bile poslednje bakine reči?“ Ona malo sačeka, pa ohrabrena prijateljičnim ćutanjem, nastavi: „Prati put, ne napuštaj miris.“

„Lučija je pred kraj života bila bolesna“, odvrati Monik.

Elenine usne izviše se u jedva primetan osmeh. „Iako je bila teško bolesna, sačuvala je bistar um do samog kraja. Nemoj misliti da je rekla ili uradila nešto što nije htela. Mirisi su bili njena opsesija. Istu tu opsesiju imale su i sve žene iz naše porodice pre nje, a imala ju je i moja majka. One su uvek stavljale mirise ispred svega ostalog.“ Ona zastade, a onda potraži prijateljičinu ruku i stegnu je. „Zatvorila sam prodavnicu zato što sam želela da vodim normalan život, da imam normalno radno vreme, da živim sa čovekom koga volim i koji mene voli i da imam decu.“

„Jedno ne isključuje drugo... Stvari mogu da idu u tom smeru, to od tebe zavisi, *n'est-ce pas?*“*

Ne!

Odgovor je eksplodirao u njoj. Miris nije takav, zar je moguće da to čak ni Monik ne razume? To je sve ili ništa.

Ona je mrzela miris. Mrzela ga je zato što nije mogla da ga ne voli.

I onda je donela odluku.

Miris je bio nespojiv sa životom koji je odlučila da vodi sa Mateom. Zato je zatvorila prodavnicu. Na kraju bi se razbolela zbog mirisa, kao i ostale žene iz njene porodice, a to bi ugrozilo njene planove za budućnost. Taj strah ju je naveo da se udalji od njega za sva vremena.

„Nisam htela da rizikujem“, odgovori Elena.

Ne, nije htela da rizikuje. Nije htela da popusti. Nije čak htela ni da razmišlja o tome.

* Franc.: zar ne? (Prim. prev.)

„Nisam sigurna da si srećna zato što si odustala od onoga što zapravo jesi.“

Elena preblede. „... od onoga što sam?“ Ona polako zavrte glavom. „Ne... Grešiš“, prošaputa.

„Razmisli, Elena... Da li si istinski srećna otkako si zatvorila prodavnicu i otkako si se preselila kod Matea? Odbacila si sve što znaš i što je deo tebe zato da bi trčala za nečim za šta si verovala da može da te zadovolji. Otišla si iz jedne krajnosti u drugu... Zar je to život koji si želela?“

Ne, nije. Ali bolje to nego da sedi skrštenih ruku, zar ne?

„Probala sam“, uzviknu. „Verovala sam u to i probala sam!“

Monik se upilji u nju. Najpre stisnu usne, a onda se nasmeši. „Nisam te to pitala. Ali nije važno, nećemo više o tim tužnim stvarima, usredsredimo se na ono što moramo da uradimo, pošto ćeš mi pomoći da pronađem miris za *Narcis*, je l' tako?“

„Da, naravno...“, reče mehanički Elena. U glavi su joj, međutim, i dalje odjekivale Monikine reči.

Zar se stvarno odrekla onoga što zapravo jeste?

3

Benzoin. Kao što veliko drvo iz koga se vadi tamna smola uliva spokojstvo, tako i gusto ulje prodornog mirisa odagnava nespokojstvo i brige. Omogućava jačanje duhovne energije i priprema za meditaciju.

Najranija Elenina uspomena bilo je zaslepljujuće sunce na Azurnoj obali, a naredna su bila beskrajna polja lavande. Zelena, pa plava, pa ružičasta, pa ljubičasta, a onda bela, i tako unedogled... a zatim mrak u laboratoriji u kojoj je njena majka radila nagnuta nad stolove prekrivene staklenim i aluminijumskim bočicama.

Majka je veći deo godine radila u Provansi. Tamo su imali kuću. Suzana je tamo upoznala jednog muškarca, svoju prvu ljubav. Morisa Vidala.

Elena je među cvetnim poljima savladala osnove pravljenja mirisa: koje trave treba brati, koje koristiti za destilaciju, a koje pretvoriti u konkretne od kojih se dobijaju apsoluti. Latice svih boja i veličina letele su naokolo nošene vetrom, ili su padale poput malih ružičastih vodopada sa balkona na kojima su čuvane. Berači su ih zatim ubacivali u velike silose, gde može da stane na stotine kilograma cvetova; kada bi

se napunili laticama, silosi su zatvarani. Sledila je prerada ili „pranje“, kako se govorilo u žargonu. Rezultat tog postupka naziva se konkret: to je koncentrovana, izuzetno mirisna supstanca nalik na vosak. Novim „pranjem“ pomoću alkohola od konkreta, oslobođenog nečistoća, dobija se apsolut.

Svaki korak bio je utisnut poput jasne slike u njen detinji um. U Eleninom usamljeničkom životu miris je postao jezik kojim je mogla da komunicira sa ćutljivom majkom: ona ju je stalno vodila sa sobom, ali je retko razgovarala s njom. Elena je volela da posmatra tečan miris, obožavala je njegovu boju. Neke posude nisu bile veće od njene šake, druge su pak bile ogromne, pa nisu mogle da ih podignu bez Morisove pomoći.

On je bio visok i jak. Bio je vlasnik laboratorije i polja, i obožavao je Suzanu Rosini. Voleo ju je onoliko koliko je mrzeo njenu ćerku.

Elena je znala zašto je on nikad ne gleda. Bila je ćerka drugog muškarca.

Nije tačno znala šta to znači, ali je sigurno bilo nešto ružno. Njena mama je plakala zbog toga.

Jednoga dana je došla kući da užina i čula je kako se mama svađa sa Morisom. To se često dešavalo; u početku nije tome pridavala poseban značaj. Uzela je keks i spremala se da ponovo izađe kako bi se igrala, ali je rešila da uzme još jedan za Monik.

„Liči na oca, je l' da? Priznaj... Uopšte ne liči na tebe. Ne mogu da je gledam. Kako možeš da tražiš da živi sa mnom? Sa nama?“

Elena se zaustavila. Želudac joj se iznenada stegao. Zadržao ju je njegov glas. Moris je govorio tiho, glasom kojim se saopštavaju tajne. Međutim, dobro ga je čula.

Vratila se. Vrata spavaće sobe bila su otvorena. Moris je sedeo na stolici, pognute glave, sa rukama u kosi.

„Pogrešila sam, ali to ne mogu da popravim. Osim toga, kad sam se vratila zajedno s njom, rekao si da te prošlost ne zanima i da hoćeš da zajedno krenemo iz početka. Pokušaj da me razumeš. Ona je i moja ćerka.“

Da, bila joj je ćerka. Suzana je na čudan način izgovorila tu reč. I zašto je plakala? Ne dopadaju joj se te reči, pomislila je Elena. Od njih su je peckali grlo i oči.

Moris je pokrio lice rukama, a onda je naglo ustao. „Tvoja ćerka! Tvoja i čija još? Ko joj je otac?“

„Niko, rekla sam ti hiljadu puta. On čak i ne zna da ona postoji.“

Zavrteo je glavom. „Ne mogu to da podnesem, Suzana. Znam da sam ti to obećao, ali ne mogu.“

Tada ju je primetio. „Šta ti radiš ovde?“, izdrao se na nju.

Zanemevši, Elena je ustuknula, a onda pobegla. Samo malo je plakala dok se vraćala kod Monik. A onda je dobro obrisala lice. Monik je mrzela plačljivice. Od plakanja nema nikakve koristi. Drugarica joj je to često ponavljala i govorila je istinu. Bol je ostajao u grlu, poput neke rupe. Ipak, sve joj je ispričala, zato što ju je ona slušala i razumela.

Dok je govorila Monik šta se desilo, shvatila je da je Moris pogrešio. Ona nikad nije imala tatu. Možda je trebalo to da mu kaže i sve bi bilo u redu.

Pokušavala je to da uradi u narednim danima, ali ju je plašio njegov strogi pogled. Reči nisu htele da izađu, ostajale su zarobljene u njenim ustima, zakačene za jezik. I onda joj je sinulo da to nacрта.

Bio joj je potreban ceo list, jer je Moris bio veoma visok, ali je ipak uspela da ga smesti na crtež. Evo ih sve troje: Suzana je drži za ruku, a pored njih je on, a ne neki drugi tata.

Pre nego što mu je poklonila crtež, pokazala ga je majci. „Prelep je, mila“, rekla je Suzana.

Njoj su se mnogo dopadali njeni crteži, iako nikad nije imala dovoljno vremena da ih dobro pogleda. Ovaj je, međutim, bio poseban, pa je Elena navaljivala da joj pokaže detalje. Detalji su važni... Učiteljica im je to stalno ponavljala. Nacrtala je Suzanu sa dugom crnom kosom do ramena, Morisa, i sebe, u sredini, između njih dvoje... Držala ih je za ruke. Nosila je ružičastu haljinu, mnogo je volela tu boju.

Ne postoji neki drugi tata, pa on može da postane njen tata, ako hoće. Što se tiče sličnosti, sigurno je pogrešio, Jasmin ju je uveravala da će, kad poraste, biti pljunuta mama. Ona se razumela u te stvari, imala je toliku decu.

Jednoga dana, kad je Moris bio mnogo ljut, Elena je odlučila da mu pokloni crtež kako bi ga obradovala. Nije se obazirala na njegovo smrknuto lice koje ju je plašilo, skupila je hrabrost i predala mu parče papira. On ga je uzeo bez reči, pogledao je crtež pa nju, lica zgrčenog od besa.

Elena je instinktivno ustuknula, dlanovi su joj se znojili, stezala je odeću.

Moris se okrenuo prema Suzani, koja je spremala večeru, i krenuo da mlatara papirom.

„Misliš da će ovo izgladiti stvari između nas?“, upitao ju je tiho, gotovo šapatom. „Srećna mala porodica... Ti, ja i ćerka... onog tipa? Sad koristiš devojčicu da bi me ubedila?“

Suzana se zagledala u crtež, a onda je prebledela. „Pa to je samo crtež. Prestani!“, odgovorila mu je jedva čujno.

„Znaš ti dobro šta ja mislim o tome!“, viknuo je, zgužvavši list onom svojom ručerdom. „Zašto, pobogu, nećeš da shvatiš?“, dreknuo je, a onda je bacio crtež u ugaio.

Elenin jecaj narušio je napetu tišinu koja se spustila na njih.

Kao da je tada uvideo šta je uradio, Moris se upiljio u malecku, a onda je polako podigao list hartije sa poda i poravnao ga.

„Uzmi“, rekao je, pruživši joj crtež.

Ali ona je odmahнула glavom. Moris ga je stavio na sto, slegnuo ramenima i iznenada prsnuo u smeh.

Kada bi se potrudila, kada bi se usredsredila, Elena je, posle toliko godina, još uspevala da se seti tog grubog i usiljenog zvuka.

Suzana se umešala: poslala ju je kod Monik, da se igraju. Dok je izlazila, Elena je čula kako izbija svađa i dala se u trk. Jasmin joj je obrisala suze, ubeđujući je da Moris nije razumeo njen crtež. Odrasli često ne razumeju neke stvari i plaše se. Onda ju je uhvatila za ruku i odvela kući.

Moris nije više bio tamo. Suzani su oči bile naduvene i crvene. Jasmin je skuvala čaj i ostala je s njima dokasno. Suzana je narednog jutra spakovala stvari i njih dve su otišle. Bile su odsutne celo proleće. Ali onda su se vratile.

Uvek su se vraćale, a Moris je bio kod kuće. I Elena je u toj kući prvi put osetila miris mržnje. Hladan, poput mirisa noći bez zvezda posle olujne kiše.

Miris mržnje uliva strah.

Nekoliko meseci kasnije, Elena je napunila osam godina. U jesen su ponovo otišle i ona je ostala u Firenci sa bakom.

„Ove mi se sviđaju“, reče Elena, prekinuvši nit sećanja.

Kristalne bočice su se presijavale na svetlosti reflektora, bile su neobične, uglaste i imale su karakter.

„Ne, imaju previše oštre linije. Žak hoće nešto skladnije.“

Posle kraćeg razmišljanja, Elena odmahnu glavom. „Sklad je subjektivan pojam i nije u trendu. Ako težiš nečem novom, Moni, moraš da rušiš granice. Moraš da budeš smela.“

Prijateljica se zamišljeno zagleda u nju. „Šta bi ti izabrala, Elena?“

„Ja?“

„Da, ti! A šta misliš da se razdvojimo dok tražimo pravi miris? Žak bi mogao da bira. On to obožava. *Oui*, tako je. Naći ćemo se za jedan sat, a onda te vodim na ručak. Danas je nedeljni branč u restoranu *For sizons*, to je fantastično iskustvo. Imam Žakovu kreditnu karticu, ludo ćemo se provesti, a ti ćeš, meni za ljubav, skinuti taj tužni izraz s lica. Dobro, de... ostala si bez momka, nije smak sveta. Imaš li predstavu koliko bi muškaraca činilo svakojake ludosti zbog tebe samo kad bi ti to htela?“, upita je Monik, mašući prstom. „Gomila njih, *chérie*, čitava vojska.“

„Ma da, kako da ne?!“

Elena uzdahnu, osećala se kao ispumpan balon. Nije imala snage čak ni da se ljuti na Moni. Uostalom, i zašto bi? Znala je da joj taktičnost nikad nije bila jača strana. I dok su bile male, uvek joj je govorila ono što misli, ne mareći za posledice.

Ona najednom oseti potrebu da bude sama. Monik je bila osoba koju je volela najviše na svetu, ali je u tom trenutku bila previše ranjiva, nezaštićena. Bio je dovoljan jedan pogled, jedna reč da poremeti ravnotežu koju je s teškom mukom pokušavala da uspostavi.

„Stvarno hoćeš da se razdvojimo?“ Neverovatno, moći će da predahne. Nije je plašila pomisao da će zaroniti u mirise kako bi odabrala jedan. Monik se namršti. „Praviću se da nisam čula taj ton pun nade“, uzviknu. „Hajde, polazi“, reče, pa se brzo nasmeši. „Priberi se i pokušaj da se smiriš. Ali ne zaboravi da hoću taj miris. Stvarno mi treba. *Vite, vite!** Vidimo se za jedan sat.“

* Franc.: brzo. (Prim. prev.)

Elena se jedva primetno osmehnu, pa se okrenu.

Samo što je napravila nekoliko koraka, shvati da nema pojma šta Žak hoće. Znala je samo da je vlasnik *Narcisa*, prodavnice u kojoj je Monik radila, da potiče iz stare i ugledne porodice proizvođača mirisa i da je njena prijateljica bila u kratkoj i strastvenoj vezi sa njim. Najbolji seks u životu – tako joj je Monik ukratko opisala Žaka Montjea.

Elena se okrenu i potraži je pogledom u gomili. Štando-vi, zaštićeni visokim kamenim zidovima natkrivenim tavanicom sa gvozdanim i drvenim gredama, bili su puni ljudi rešenih da istraže taj prostor zasićen mirisima. Različiti mirisi sjedinjavali su se u jedinstvene i postojeane mešavine koje su se menjale u zavisnosti od razdaljine između izlagača. Elena nije odmah uočila prijateljicu, ali ju je onda primetila pored ogromne bele orhideje *Phalaenopsis*, ispred stola prekrivenog kristalnim bočicama. Dok joj je prilazila, ona osmotri tečnosti u luksuznim bočicama. Boje su išle od bledoružičaste do svih mogućih nijansi sive i boje čilibara.

„Moni, nisi mi tačno rekla šta Žak želi“, reče kad je prišla prijateljici.

Ova se samo malo okrenu, držeći četvrtastu bočicu oštih linija.

„*Non, c'est vrai.** Ali nije važno“, odgovori joj, usredsredivši se na malo remek-delo od kristala, „miris nije za njega. Žak želi nov, energičan miris, koji može da ubaci u svoj katalog i prodaje u *Narcisu*. Hoće nešto što bi zadovoljilo dinamične Parižanke, nešto neobično, ali istovremeno ženstveno i skladno.“

„Sve u svemu... nešto bezveze!“, promrmlja Elena, napravivši grimasu.

* Franc.: nisam, to je tačno. (Prim. prev.)

Monik se nasmeši. „Iznenadićeš ga. U stvari, ja ću ga iznenaditi. Pripisaću sebi sve zasluge, budući da ti ionako ne znaš šta bi s njima.“

Elena se udalji, vrteći glavom. „Ako hoćeš da me nateraš da ponovo počnem da se bavim mirisima, znaj da ovo nije pravi način.“

Ipak, dok je hodala između štandova različitih izlagača, dodirujući pakovanja i osećajući oslobođenu energiju različitih mirisa, Elena primeti da je nestala ona nelagodnost koja ju je sve vreme pratila dok je radila na nekom novom jedinstvenju. Kao da je nestao i osećaj prinude i dužnosti. Ostala je samo blaga neprijatnost u jednom kutku njenog uma – poput starog ožiljka koji je tu, ali ne boli.

U njoj je sada ključalo nešto drugo. Potreba da omiriše pojedine sastojke, da napuni pluća njihovim mirisom. Čak je i mučnina nestala. Nije znala kad se to desilo, naprosto je u jednom trenutku prestala da je oseća. Ostala je samo ta potreba. Najednom je postala znatiželjna. Htela je da oseti, kao da se prvi put susreće sa mirisima, kao da ne poznaje taj svet koji je oduvek bio sastavni deo njenog života. Ta žudnja je bila gotovo smešna. Bila je smešna i neumesna... ali je bila tu.

Najednom se ono u šta je čvrsto verovala pretvorilo u prah, zajedno sa planovima koje je tako brižljivo kovala. Bolje da se prepusti instinktu.

Elena se u tom trenutku nalazila pored tezge jedne mlade Indijke. Slušala ju je stojeći po strani. Žena je imala jasne ideje. Dopao joj se način na koji je opisivala svoje mirise. Radila je to kao neko ko je odlično upućen u svoj posao i pritom je koristila jednostavne reči koje su mogle da podstaknu maštu onoga ko se zaustavio kako bi je slušao.

I ona među tim egzotičnim mirisima pronađe ono što je tražila. Najpre eksplozija cvetova – pačuli, gardenija, jasmin

– a zatim srce od začina, sa tajanstvenim notama karanfilića i korijandera, i najzad drvo, zbog koga je kompozicija delovala skladno i kremasto. Zamisli taj miris na sopstvenoj koži i učini joj se da iz nje izbijaju otmenost i prefinjenost. I shvati da je to pravi miris.

Nije znala da li će se dopasti Žaku, ali je osećala da je savršen za sve žene koje vole svoju ženstvenost i žele da zadrže trunku lakoumnosti. Imala je utisak da joj se taj miris obraća, da joj priča o sebi, o mestu gde se rodio, o ženama u tirkiznim, crvenim i zlatnim sarijima za koje je napravljen, o modernom gradu, metropoli kakva je Delhi danas. A ako je dobar za egzotičnu prestonicu Indije, Pariz će ga obožavati. Ona odluči da ga sasluša, pa ga kupi.

Nastavi šetnju po stanici Leopolda sa mirisom u tašni i kad se kasnije našla sa Monik, primeti da se odavno nije osećala tako spokojno. Bol je, naravno, i dalje bio prisutan, ali dok su ulazile u taksi koji će ih odvesti do restorana *For sizons*, osećala je kako nešto u njoj treperi: to je bilo iščekivanje i uzbuđenje.

Osim toga, bila je gladna kao vuk.

Mnogo kasnije, kad se noć već spustila na grad, Elena isprati pogledom svetla aviona koji je odnosio njenu prijateljicu u Pariz. Pre nego što su se rastale, obećale su jedna drugoj da će se uskoro čuti. I Elena je ovoga puta zaista namepravala da ispuni obećanje.